

mögötte marad eredményeiben a „tréning-csoport“-nak. Szembeállítva a két kísérleti csoportot, láthatjuk, hogy a tréningcsoport mindössze 10 %-ban mutat fel differenciálatlan adatot, addig a kontrol-csoportnál éppen az ellenkező eredmény található. Itt ugyanis az adatok 80 %-a differenciálatlan. Tehát a tréning-csoport 80 %-a a globális adatoktól teljesen mentesítette magát, vagy az adatoknak legfeljebb csak 10 %-a differenciálatlan.

Az érdekes tanulmányt teljessé teszi a differenciálódást mutató táblázat, amely abc-sorrendben tünteti fel a vizsgálatok folyamán szerepelt összes differenciált fogalmat.

Strasser János könyvének értékes részlet-eredményei a gyermeklélektani kutatásnak nálunk még elhanyagolt ágára vetettek némi fényt.

T. B. Z.

**Evva Leona: A számolás és mérés tanítása az elemi népiskola I. osztályában. Vezérkönyv tanítók számára. — 128. oldal. Szerző kiadása, Miskolc, 1937. — Ára 4 pengő.**

Az 1925-ben megjelenő állami-, és 1926-ban kiadott katolikus népiskolai Tanterv és Utasítás (újabb kiadásaikban 1932, illetve 1937.) olyan lendületet adtak a népiskola munkájának, amelyre talán csak br. Eötvös idején lehetett példa. A tanfolyamok, szemináriumi előadások, cikkek, vezérkönyvek ostromolták az iskola falait módszerjavító törekvésekkel. (Egységes Vezérkönyvek, Szent István Vezérkönyvek, Szántás-vetés, stb.) Az eredmény nem maradt el. Tanítóágunk soha nem látott lelkesedéssel kereste és keresi a jobb, az eredményesebb nevelőtanító munka módját. Tudatában van annak, hogy az iskolai munkának a középpontja nem a tantárgy, mégkevésbé a tanító, hanem maga a gyermek. Eddig rendben is volna minden, hanem abból már hiba lesz, ha minden jobban mesélő tanító, aki jobban tud alkalmazkodni a kisgyermek természetéhez, azonnal hivatást érez társainak irányítására, befolyásolására. Saját kedves és sikeresnek talált tanítói eljárását lelkesedéssel (de tagadhatatlan elfoglaltsággal) mindjárt *vezérkönyv* alakjában kívánja közölni társaival.

Szerzőnk is ezt cselekedte. Az I. oszt. számolás-mérési anyagát kívánja vezérkönyv alakjában bemutatni, úgy, ahogy ő tanította, ahogy jónak, eredményesnek találta. A számok szövevényes birodalmába a mesén, a játékon át beléptetni és ott eligazodásra képesíteni a kis emberkéket, valóban szép munka. De nehéz! Nem szabad hozzányúlnunk, ha a népiskola egész számolás-mérés anyagát át nem dolgoztuk. Szerzőnk 13 évi tapasztalatára hivatkozik, én azonban 35 évi tapasztalat alapján állítom, hogy eljárásával az I. osztályban esetleg lehet tetszetős eredményeket elérni, de a számolás tudományának, a matematikának az alapjait lerakni nem lehet, sőt az életben szükséges számolási készség elemeit is nehéz lesz megszereztetni a gyermekkel!

A könyvecske ismertetése kapcsán is el kell mondanunk a következőket:

A *notesz*, az osztályozás, mint a tanulók réme, lassankint minden iskolából a lomtarba kerül. Szerzőnk ezzel szemben mint legfőbb oktatói, nevelői, ellenőrző sőt önellenőrző eszközt tünteti fel. Ez a gondolat mostanában megjelent „Vezérkönyv“-ben súlyos hiba. — Havonta, névsorszerint, jegyre *feleltet*. Az utolsó hét egyik órájának ez az anyaga. A rosszul felelő gyermeket aztán elülteti. (Szamárpad?) A „referálás“ régen tiltott dolog a tanítóképzőben és középiskolában egyaránt. Szerzőnk most a népiskolában akarja meghonosítani, mint kiváló nevelői eszközt. A tanulók füzeteit hétről-hétre nézi át (71. oldal.), hogy piros ceruzával végig osztályozza azo-

kat. — Pedagógiai szemináriumokon, szünidei tanfolyamokon hányszor volt szó ennek az eljárásnak a káros voltáról! Hiába, szerzőnk még példagyűjteményt is ad minden egye ilyen inkvizícióhoz. Kénytelen vagyok rámutatni arra is, hogy eme elég tekintélyes helyet elfoglaló gyűjtemények az élettel, a valósággal, valószerűséggel semmit nem törődnek, sokszor a komikummal tartanak rokonságot. (Csak néhányat akarok kikapni a sok közül: két család osztozik 9 képen. A mosdótálban van 5 liter víz, kiöntünk 2 litert! Egy kis leány jól lakik 2 pogácsával. Hat kendermagon „osztózik“ 2 cinke. — Egy falra elfér 2 kép, hány fér el 9 falon? (!) Tizenegy paprikán osztozik 2 család! Egy kis lány az öntözőknek 5 tavalyról maradt pirostojást adott. *Egy kis csirke ebédre kap 4 bogarat, egy kis fecske reggelire 4 hernyót.* Stb., stbl). Annak a követelménynek, hogy az egy óra keretében feldolgozott problémák a gyermek életéből és lehetőleg ugyanazon tárgykörből vétessenek, nyoma sem látszik.

Mit szóljunk ahhoz, mikor a „komoly megbeszélések“ alkalmával *a gyermekek még mindig hátra tett kezekkel ülnek a padban?*!

Nevelői vonatkozást sokszor jelez szerzőnk, még a szöveg között is, zárójelben. Ezeket azonban nem fogadhatjuk el. Egy rossz gyermek esetének elmondása (esetleg számolási példa alakjában) és annak a kérdésnek hozzáfűzése: helyesen tett ez a gyermek? — még nem nevelői mozzanat! Nevelői hibának tartom azt is, hogy a sok és kevés fogalmát sok és kevés pénzzel akarja szemléltetni és szinte kiérezteteti a sok pénznek azt a hatalmát, hogy gazdájának mennyi előnyt biztosít; de a köz érdekében felhasznált pénz értékéről nincs szó! Általában a pénz és a szalonyukor igen sokat szerepelnek ezeken a „játékos“ számadási órákon.

A tanítás szempontjából *lényeges logikai hibát követ el szerzőnk akkor, mikor az új számkör bevezetésének első óráját azzal jelzi: „a 6 fogalma“.* — A „fogalom“ kifejezést a köznyelv minden felelősség nélkül használja, de az iskolának, a tanítónak mégis pontosan kell tudnia, hogy mi az a „fogalom“. — Mikor észrevettük, hogy öt liba, meg egy liba az hat liba; öt pálca, meg egy pálca az hat pálca; öt fillér, meg egy fillér az hat fillér, stb., akkor még koránt sincs fogalmunk a hat-ról! A hat fogalmához még sok minden tartozik! Csak hosszú lelki folyamaton keresztül alakulhat az ki! Először tárgyakon kell szemléleteket gyűjteni, de *a hatot minden összetételében és szétbontásában meg kell látnunk*, azután az elvonás céljából megnevezett számokon kell ugyanilyen tapasztalatokat gyűjtenünk, míg végre *kialakulhat* a gyermek lelkében a 6-nak, mint mennyiségnek, mint számnak a fogalma.

A tanítónak, mint intelligens embernek a beszédében mindenkor hiba a pongyolaság, de különösen a számolástanításnál kell vigyáznunk a szabatos, pontos kifejezésekre. A tanító, főleg pedig a számtant tanító, semmi ilyen pongyolaságot nem engedhet meg magának. Pedig csakúgy burjánzik az ilyesmi. A számolási-irkát, négyzetes vonalzású irkát „kockás“-nak mondja szerzőnk is, pedig tudja, hogy más a kocka és más a négyzet. Milyen nehéz lesz majd a kocka ismertetésénél a négyzet és a kocka „fogalmát“ különválasztani! *Számolás és számlálás* között sem tesz különbséget, pedig mindkét szó más fogalomnak a jelölésére szolgál. Erről rögtön ide csúszik a tollam hegyére, hogy „számjegy“ a helyes kifejezés, szerzőnk szerint azonban az 5, 4, 1, 8 stb. „számjelek“. — Amint a kocka és a négyzet a mértani tanulmányok során, úgy a „számjel“ majd a nyelvmagyarázatok közben okoz nehézséget a tanulóknak és tanítóknak egyaránt. Még a népiskola tárgyait sem nevezi szerzőnk a maguk nevéen. A számolás és mérés tanításához írt vezérkönyvet, de a 3. és 5. oldalakon már számtani és mértani alapfogalmakat emleget. Ilyennevű tantárgy nincs a népiskolában, aminthogy nincs „beszédgyakorlat“, meg „írvaolvasás“ sincs. Ez

utóbbi, a régiék tréfás „sirvaolvasása“ ma már kiveszett. Mai neve: olvasás és írás. (Tessék megnézni a tantervekben. !)

Népkolai tanítói szempontból, valamely vezérkönyvnek az értékét, sőt létjogosultságát is az adja meg, hogy az anyag kiválogatásánál és elrendezésében (a tanmenet elkészítésében) és az egyes tanítási órák felépítésében (óravázlatok) mennyi hasznát veszi annak? Ha ebből a szempontból vizsgálom e könyvet, akkor sem nyugtat meg. Egy héten át minden nap új, meg új számfogalmat nyújtani minden tanító előtt túlmerész kísérlet. Megdöbbeneti a gondolkodó tanítót az is, hogy rendszert nem igen talál benne. Szeptember III. hét 4. napjának anyaga: „a sok, kevés, semmi fogalmak“. A IV. hét 4. napján ugyanez az anyag. Miért? „Tárgyszámolás 10-ig“ többször is van, de a Grubg-féle tárgyszámolásnak nyoma sincs. A tíz számfogalma, a 10 számjegye, nincs is benne a tanmenetben, holott az osztály anyagában ez a leglényegesebb mozzanat, valóságos fordulópont. — Az óravázlatok készítéséhez sincs anyag (legfeljebb mese), hiszen a legtöbb órának egyetlen számolási tétel ( $2+1=3$ ,  $5-2=3$ ...) „tudatossátétele“ az anyaga. — Ami a könyvecskében közölt részletes tervezeteket illeti, azt el kell ismernünk, hogy uralkodik bennök a játék és a mese. Nyíra, hogy végül is *kevés a számolás*, még kevesebb a *valódi élet*.

Sajnálom, de meg kell jegyezni azt is, hogy több helyen felismertem rajta a Szent István-Társulat számolási vezérkönyvének a hatását. A számolási pálcikákból kirakható síkformák és arab rajza, a dominójáték, mint a számképek rögzítésére szolgáló eszköz, a gyermekek-hozta, saját megfigyelésünkből eredő számolási probléma, az árjegyzék, mint a számolási adatok gyűjteménye, mind-mind ismerőseim abból a könyvből.

Végeredményben ezt a könyvecskét nem tartom népkolai irodalmunk nyereségének.

Vadász Zoltán.

**Orbán Dezső: Az én földem, Tamás Elemér rajzaival.** Budapest Egyetemi Nyomda.

Ifjúsági regényt írni nemcsak nehéz, de felelősségteljes feladat is. Nehéz, mert a mellett, hogy teljes értékű művészi alkotást kíván, az írónak jól kell ismernie az ifjúság komplikált lelki szövetét is, lelki tendenciáit, lelki érdeklődésének, vágyainak és hajlamainak belső rugóit, énjének legtitkosabb, csak az érzékeny művészi lélek által kitapogatható mozgó erőit. A felelősségteljesség pedig azt jelenti, hogy az író az ifjúságnak szánt irodalom köpönyege alatt könnyen olyan eszméket, gondolatokat lophat be olvasói lelkébe, amelyek megfertőzhetik s elfordíthatják tekintetét a magasabb, eszményibb ideáloktól.

Úgy nemzetünk, mint a világirodalom szegény igazi ifjúsági munkákban. Általában két véglet van: a világirodalmi remek és a minden formai és tartalmi szépséget nélkülöző művek. Az előbbi agyonnyomja a lelket, mély tartalmával és súlyos gondolataival túlságosan nehéz feladat elé állítja ifjú olvasóit, míg az utóbbi könnyed tartalmával, vagy inkább tartalmatlanságával kerékkötőjévé válik a léleknek s megakadályozza az előkészületet, a fokozatos bevezetést, a későbbi komoly irodalmi alkotásokhoz. A helyes itt is a középút, vagyis a munkára, tetterre, erkölcsi bátorságra, a szép szeretetre, nemes tettek feletti lelkesedésre, mély emberi humanitásra s nem kevésbé esztétikai gyönyörködni tudásra kell nevelnie. Csakis teljes értékű művészi alkotásról beszélhetünk, mert irodalom csak egyféle van: a művész esztétikai értékű szubjektív megnyilatkozása, a művész, a műalkotó semmiféle célnak a szol-